

میزگرد

میزگرد HSE

پیرو تشکیل « کارگروه پایش اخلاق حرفه‌ای » در سازمان استان و هم‌چنین ، آگه‌نوشت معاونت آموزشی سازمان مبنی بر لزوم گذراندن دوره‌های آموزشی HSE برای گرفتن ، تمدید یا تغییر پایه‌ی پروانه‌ی اشتغال مهندسان در سایت سازمان و پرسش‌های بی‌شماری که در این باره مطرح بود ، شورای دبیران نشریه‌ی گزارش با دعوت از مسئولان سازمان و سایر دستگاه‌های مرتبط ، در تاریخ ۹۸/۱۰/۱۹ جلسه‌ای (میزگرد مانند) ، با دستور جلسه‌ی زیر برگزار نمود :

دستور جلسه

- ۱- برگزاری دوره‌های آموزشی HSE ، حوزه‌ی شمول و مستندات قانونی آن ، چالش‌ها و راه‌کارها ؛
- ۲- نظام‌نامه‌های « رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان » و « تشکیل کارگروه پایش اخلاق حرفه‌ای » ؛
- ۳- گردش کار تدوین و ابلاغ بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و ... مرتبط با سازمان و مهندسان عضو. آن چه در پی می‌آید ، بخش‌هایی از آن گفت‌و شنود است که خانم فرحی آن را از نوار پیاده کرده و مهندس مصطفی شریفی تنظیم آن را به عهده داشته است.

رییس اداره‌ی توسعه مهندسی و نظارت بر مقررات ملی ساختمان ،
از اداره‌ی کار و امور حرفه‌ای استان : آقای مهندس مسعود صفا
 مدرس دوره‌های آموزشی HSE.

و از نشریه‌ی گزارش : آقایان مهندس اردشیر دیلمی ، مهندس
 محمدرضا راهنما ، مهندس کیوان نیرمانی و مهندس محمدجعفر
 پورمختار و سرکار خانم فرحی در جلسه حضور دارند.

اولین بحث ما راجع به دوره‌های آموزشی HSE است. دیدیم در
 سایت سازمان آگهی شده کسانی که از این تاریخ به بعد می‌خواهند
 پروانه‌های‌شان را تمدید کنند یا می‌خواهند پروانه بگیرند یا
 می‌خواهند تغییر پایه بدهند ، باید این دوره‌ها را دیده باشند ، وگرنه
 به مشکل می‌خورند.

این آگهی حالت تشویشی ایجاد کرد و برخی از دوستان در این باره
 از ما سؤال کردند. گفته شد می‌توانستند بگویند با گذراندن این دوره‌ها
 امتیاز داده می‌شود ؛ نه این که پروانه اشتغال را گرو بگیرند و پرسش‌هایی
 مشابه گفتیم قبل از این که ابهامی ایجاد کند ، خودمان راجع به آن

مهندس شریفی : به نام آن که جان را فکرت آموخت. خوشحالیم
 که توانستیم برگزاری این جلسه را هماهنگ کنیم . با سپاس از شما
 به مناسبت شرکت در این میزگرد ، دستور جلسه را قبلاً خدمتتان
 داده‌ایم. پیش از آن که وارد دستور شویم ، لازم است توجه داشته
 باشیم در صحبت‌هایی که مطرح می‌شود ، بحث ساختار مطرح
 است ؛ اگر به سازمان اشاره می‌شود ، از شورای مرکزی بگیریم
 تا سازمان‌های استان . اگر از اداره‌ی کل راه و شهرسازی صحبت
 می‌کنیم ، کل سیستم از وزارتخانه ، سازمان‌های تابعه تا اداره‌ی
 کل استان موردنظر است و منظور ما افراد نیستند.
 سه مورد در دستور جلسه داریم. پیش از آن که به آن‌ها بپردازیم ،
 اجازه بدهید شرکت‌کنندگان را معرفی کنم.

از سازمان نظام مهندسی فارس : آقای مهندس سیدمرتضی
 سیف‌زاده رییس ، آقای دکتر جعفر زارع معاونت آموزشی و آقای
 مهندس اصغر کارگر معاونت خدمات مهندسی سازمان ،
از اداره‌ی کل راه و شهرسازی فارس : آقای مهندس بهزاد شاکرنیا

صحتی داشته باشیم، چون به سرنوشت همکاران و مهندسان ارتباط پیدا می کند. ابتدا پرسش‌ها را مطرح می‌کنیم و هر کدام از بزرگواران بخشی را که مربوط به آنان می‌شود، پاسخ خواهند داد:

مهندس دیلمی: با عرض سلام. روی سخن اولم با آقای مهندس سیف‌زاده است. یکی از کارهای باارزشی که در گذشته، سازمان مهندسی ساختمان استان فارس و هیأت مدیره انجام می‌دادند، این بود که تمام بخش‌نامه‌ها، آیین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و حتی ویرایش‌های مقررات ملی (که کارگروه‌های ویژه خود را داشت)، را بررسی می‌کردند و در بسیاری از مواردی که سازمان نظام مهندسی استان فارس نظر می‌داد، باعث می‌شد آن بخش‌نامه یا تعدیل شود یا اصلاح شود و به دلیل این عمل‌کرد نظام مهندسی سازمان استان فارس بود که جایگاه آن را در کشور در رده‌ی اول قرار داده بود. اگر به نشریه‌های پیشین گزارش سازمان نظام مهندسی فارس مراجعه کنید و مقایسه کنید با دیگر استان‌ها، می‌بینید استان‌ها حتی در حد ۲۰٪ کاری که نظام مهندسی فارس به صورت پایه‌ای و بنیادی روی این مسایل اصلی مهندسی انجام داده، هیچ‌کدام انجام نداده‌اند.

آیا آن کارگروه‌ها که این کارها را انجام می‌دادند، الان در ساختار فعلی نظام مهندسی فارس هستند؟ و از نظر هیأت مدیره، جایگاه‌شان چیست؟ چون ما حداقل در نشریه، بازتابی از عمل‌کرد این دوستان ندیدیم.

مورد دوم روی سخنم با آقای مهندس شاکرنیا است. این بخش‌نامه‌ای که در رابطه با HSE منتشر شده بود، برای ما یک پرسش اساسی پدید آورد که ساختار و آن سامانه‌ی ابلاغ بخش‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها در داخل وزارت راه و شهرسازی به چه صورت است و آیا می‌تواند فردی از نظر قانونی به عنوان رییس دفتر مقررات ملی ساختمان مستقیماً بدون امضای وزیر، یک بخش‌نامه‌ی را امضا کند؟ صرف‌نظر از اشتباهاتی که در بخش‌نامه است، ولی آیا این حق قانونی را دارد که بخش‌نامه‌ی صادر کند که به نظر من خلاف قانون اساسی کشور و بر خلاف قانون نظام مهندسی باشد و با زندگی و اشتغال ۶۰۰ هزار مهندس این کشور سروکار داشته باشد؟ طبق قانون درست است که آموزش اجباری است و برای تمدید پروانه یا تغییر پایه ... لازم است، ولی این آموزش تعریف شده و اگر نیاز بود باید به مقررات ملی ساختمان اضافه شود، که قبلاً هم شده و طبق قانون هم قرار است هر سه سال، مباحث مقررات ملی ویرایش شوند و تجربیاتی که از اجرای ویرایش قبلی به دست می‌آید و بازخورد این‌ها در مقررات جدید بیاید. انتظار ما این بود که هرچه قرار است در رابطه با بحث ایمنی، بهداشت و سلامت باشد، باید در ویرایش جدید مقررات ملی بیاید که این یک سیکل دارد. مقررات ملی از طرف هیأت وزیران ابلاغ می‌شود، نه یک نفر به عنوان رییس یک دفتر که بخواهد یک دفعه برای ۶۰۰ هزار مهندس تکلیف زندگی و کار کند.

مهندس راهنما: با سلام خدمت دوستان، بنده همیشه به بحث HSE علاقه‌مند بوده‌ام و همان‌طور که از اسمش پیداست ایمنی، بهداشت و محیط زیست است که اهمیت دارد. نکته‌ای که وجود دارد، ما باید مهندسان را موظف به رعایت مقررات ملی کنیم. مبحث ۱۲ مقررات ملی را داریم که در آن مبحث قید شده ساختمان‌هایی که طبقات آن از یک حدی بیش‌تر باشد، باید مسئول ایمنی داشته باشد. این دوره HSE

باید اجباری بشود و در ساختمان‌هایی که احتیاج به کمیته‌ی ایمنی و مسئول ایمنی دارد، کسانی باشند که این دوره را گذرانده باشند.

ما الآن وظیفه‌ی مسئول ایمنی کارگاه را هم بدهیم به یک مهندس ناظر یا مجری که این دوره‌ها را گذرانده باشد، به نظر من صحیح نیست و دوره را باید مسئولان ایمنی کارگاه بگذرانند.

سال گذشته بحث HSE مطرح شد و وزارت مسکن سه نفر را معرفی کرد. دوره‌ها اول قرار بود حضوری باشد که بعد به صورت مجازی اجرا شد و بنده و آقای مهندس صفا و مهندس راستی معرفی شدیم به صورت مجازی دوره را گذرانیم. من در طول برگزاری دوره به تهران نامه نوشتم که این دوره بسیار خوب است، اما همه‌ی مهندسان لازم نیست دوره را بگذرانند؛ بلکه این دوره باید برای افرادی گذاشته شود که بخواهند مسئول ایمنی و سلامت و بهداشت کارگاه بشوند.

مهندس پورمختار: با سلام و عرض ادب. برای من هم این سؤال پیش آمد که با توجه به دستورالعملی که صادر کرده بودند که همه باید این دوره را برای پروانه‌ی اشتغال ببینند و آن‌هم به صورت آن تعداد ساعات و شکلی که گفته شده و در حقیقت، با قضیه‌ای که خیلی هم مهم و جدی هست، با این مدل برخورد کردن موضوع به شکل ظاهری و صوری انجام خواهد شد؛ درحالی‌که HSE بحث خیلی مهمی است و این بعد از انقلاب صنعتی که به علت ازدیاد کار و صنعتی شدن جامعه بود، ایجاد شد و رشد کرد تا رسید به قرن ۲۱ که HSE خیلی جدی گرفته شد؛ با هدف آن‌که از کل جامعه حفاظت شود، نه یک کارگاه یا یک کارخانه؛ چون افرادی که در یک کارخانه یا کارگاه کار می‌کنند، این‌ها اعضای مهم خانواده هستند که پا به عرصه‌ی صنعت می‌گذارند و اگر مشکلی برای این‌ها پیش بیاید، از نظر مالی و جانی خسارات و تبعات خیلی زیادی به همراه دارد. وقتی یک فردی عضو یا جانش را از دست می‌دهد، این به صورت تکثری در جامعه اثرات منفی خود را به جا می‌گذارد؛ از آلودگی آب و هوا گرفته و حفاظت‌های فیزیکی از افراد و حفاظت‌های روانی و در کارگاه‌ها، استفاده از غذا، دارو و خوراکی‌هایی که مصرف می‌کنند. یعنی قضیه خیلی پیچیده‌تر از این هست و به یک نرده کشیدن یا یک دستکش دست کردن ختم نمی‌شود. نمونه‌ی آن را هم در خیابان‌ها می‌بینید؛ مثلاً اسمش این است که حفاظتی برای گودبرداری گذاشته‌اند، یک میلگرد شماره‌ی ۱۴ یا ۱۶ اطراف گود زدند و یک نوار زرد دور آن کشیده‌اند و اسمش را گذاشته‌اند حفاظت ایمنی؛ درحالی‌که یک نفر از آن طرف عبور کند، این نوار زرد رنگ هیچ کاری نمی‌تواند بکند و یک پرتگاه هست. پرسش ما این است که چرا این دوره‌ها به صورت کامل و جامع برگزار نمی‌شود؟

مهندس شریفی: پرسش دیگر در مورد حوزه‌ی شمول این برنامه‌ها است. مستند قانونی آن کدام است؟ آیا سازمان هر بخش‌نامه‌ای را که به عنوان مثال آقای مهندس شاکرنیا ابلاغ کردند، بایستی اجرا کند؟ یا این که باید بررسی کنند که آیا مستند قانونی هم دارد یا نه؟

مهندس سیف‌زاده: آن سیستمی که به صورت قبل بود، اکنون عوض شده و معاونت‌های سازمان مسئولیت این را دارند که در زمینه‌ی اجرای هر بخش‌نامه، بررسی لازم را انجام دهند و در صورت بروز مشکل، مورد را به نظام مهندسی و هیأت مدیره بدهند و

آن‌ها هم به اداره‌ی کل راه و شهرسازی بفرستند تا در زمینه‌ی اجرای مقررات و بخش‌نامه‌ها لحاظ شود. تذکر شما بسیار خوب است که ما علاوه بر معاونت‌ها، برای هیأت مشورتی و گروه‌های تخصصی هم بخش‌نامه‌های جدید را بفرستیم که بررسی و اظهار نظر کنند.

در رابطه با مسأله‌ی بخش‌نامه‌ی HSE، باید مهندس شاکرنیا بگویند که به چه صورت ابلاغ می‌شود و چه کسی باید ابلاغ کند؟ کدام قانونی و کدام غیرقانونی است؟ مثلاً اگر یک مدیر کل وزارت‌خانه چیزی را ابلاغ کرد، باید چه مراحل طی شود؟ فرمایش مهندس راهنما نیز صحیح است و باید مسئول ایمنی کارگاه آن را ببیند.

صحبت‌های آقای مهندس پورمختار مربوط به مسأله‌ی HSE در ساختمان نیست و فرمایش ایشان در رابطه با صنعت است و اگر ما بخواهیم آن را گسترش دهیم، می‌بینیم برای HSE باید ۲ سال فردی آموزش ببیند. بنابراین به صورت کلیات باید عرض کنم که برگزاری این دوره‌ها را ما حمایت می‌کنیم و آن را دنبال می‌کنیم.

مهندس شاکرنیا: با سلام و سپاس از تشکیل این جلسه، آن‌چه که وزارت ابلاغ می‌کند در راستای تکمیل مقررات ملی ساختمان است. این که می‌فرمایید مدیر کل مقررات ملی یا معاون وزیر این اختیار را دارد که چنین ابلاغی انجام دهد یا خیر؟ ما در استان فرض بر این داریم که اگر بخش‌نامه‌ی ابلاغ می‌شود، مراحل قانونی آن طی شده و خودمان را ملزم به اجرای بخش‌نامه می‌دانیم. نکته‌ای که به آن اشاره کردید مبنی بر این که کارگروه‌هایی در سازمان وجود دارند و اگر بخش‌نامه‌ی می‌آید و از نظر ساختاری دچار اشکال است، باید بررسی شود و انعکاس داده شود. صحیح است و موارد متعددی را مانند این داریم. خود ما هم وقتی بخش‌نامه‌ی برای ما می‌آید و مواردی را می‌بینیم، مستقیماً انعکاس می‌دهیم.

پس ما فرض را بر این می‌گذاریم که بخش‌نامه‌ی که برای ما از وزارت‌خانه می‌آید، ساختارش درست است و خودمان را ملزم به اجرای آن می‌بینیم.

در رابطه با HSE، با توجه به حساسیتی که موضوع داشت و پی‌گیری که شد، آقای مهندس مانی‌فر که مدیر کل مقررات ملی ساختمان در وزارت راه و شهرسازی هستند، از ابتدا که مسئولیت را گرفتند، نسبت به بحث ایمنی و HSE حساس بوده‌اند و در جلساتی که بودیم و صحبت شد، فرمودند که اگر من بتوانم آن را اجرایی کنم و اثر مثبتی در بحث HSE داشته باشم، فکر می‌کنم که بخشی از مسئولیت را به خوبی انجام داده‌ام.

الان ما مشکلی که با سازمان داریم، در همین راستاست. من تعداد زیادی بخش‌نامه دارم که انعکاس داده می‌شود به سازمان نظام مهندسی و این سیستمی که الان وجود دارد در مورد ارجاع بخش‌نامه‌ها به معاونت‌های مختلف، بعضاً فراموش می‌شود یا نادیده گرفته می‌شود.

مهندس شریفی: ما همین پرسش را از سازمان هم داریم که آیا همان‌طور که آقای مهندس شاکرنیا فرمودند وقتی وزارت‌خانه بخش‌نامه‌ی می‌فرستد، برای ایشان لازم‌الاجرا است؟ آیا برای معاونت‌های سازمان هم لازم‌الاجراست؟ اگر رییس یا هیأت ریسه‌ی سازمان زیر بخش‌نامه‌ی بنویسند مثلاً آقای دکتر زارع،

اقدام شود. آیا هیچ بررسی هم می‌شود یا فوراً اجرا می‌شود؟ آقای مهندس صفا! لطفاً در مورد این دوره که گذرانده‌اید و تدریس می‌کنید، بفرمایید که به چه صورت است؟

مهندس صفا: این که این دوره چگونه الزامی شده است را باید آقای مهندس شاکرنیا پاسخ بدهند. من فقط مدرس این دوره هستم. با قسمتی از صحبت‌های آقای مهندس راهنما موافق و با قسمتی از آن مخالفم. ببینید این که ایشان می‌فرمایند این دوره‌ها را باید مسئول ایمنی بگذرانند، درست است؛ اما باید دید مسئول ایمنی آیا اختیاری از خودش دارد یا این که زیرمجموعه‌ی سیستمی است؟ بی‌شک این مسئول ایمنی، مستقل نیست؛ یا زیرمجموعه‌ی صاحب کار است یا زیرمجموعه‌ی پیمانکار است یا سازنده و مجری. پس این یک بخش. دوم این که قانون گفته است مسئولیت را نمی‌شود به مسئول ایمنی انتقال داد. اسم مسئول ایمنی، مسئول است؛ اما در عمل، نه مسئولیت حقوقی دارد نه مسئولیت کیفری و نه مسئولیت انتظامی. عملاً یک نفر است که شغلش ایمنی است. قرار بود در آن جلساتی که آیین‌نامه‌ی HSE بررسی می‌شد، اسمش را هم اصلاح کنند و بگذارند کارشناس ایمنی. در این‌جا این آدم، مسئول نیست؛ یعنی همه‌ی مسئولیت‌ها برمی‌گردد به مافوقش. مسئول ایمنی و محیط زیست، نه پاسخ‌گوی دولت هست، نه مراجع قضایی. این تکلیف را قانون‌گذار مشخص کرده است.

خود مقررات ملی ساختمان مبحث دوم بند ۲-۳-۴، صراحتاً اشاره می‌کند به اجرای ایمنی و بهداشت توسط سازنده. سازنده چه کسی است؟ همان مجری ذی‌صلاحی که تعریفش را کردیم. در بند ۱-۱۲-۱-۵ در مبحث ۱۲، اجرای ایمنی را به عهده‌ی سازنده می‌گذارد. بند ۱-۱۲-۴-۵-۱-۱۲ تهیه‌ی لوازم حفاظت فردی مانند کفش، کلاه و دستکش را بر عهده سازنده می‌گذارد. بند ۱-۱۲-۵-۶ می‌گوید اگر در مورد ایمنی خطایی باشد، سازنده مکلف است کارگاه را تعطیل کند و رفع خطر کند. پس اجرای ایمنی را می‌بینیم که با سازنده است. در ماده‌ی ۱-۱۲-۱، ارزیابی ریسک ایمنی را باید سازنده انجام دهد. بند ۱-۱۲-۳-۱، ارزیابی ریسک بهداشتی به عهده‌ی سازنده است. ۱-۱۲-۳-۲، اولویت اقدامات کنترل ایمنی و بهداشت بر عهده‌ی سازنده است. بند ۱-۱۲-۳-۹، برنامه کنترلی آلاینده‌ها و ارتباط آن با استاندارد شغلی بر عهده‌ی سازنده است. در بند ۱-۱۲-۲-۲، سازنده موظف است تابلوهای ایمنی را نصب کند. بند ۱-۱۲-۴-۸، سازنده حریم برق را رعایت کند. ۱-۱۲-۳-۸، سازنده محیط زیست را بررسی کند و حفاظت از خاک به عهده‌ی سازنده هست. ۱-۱۲-۳-۱۰، دستورالعمل‌های وضعیت بحران را سازنده اعلام کند. بند ۱-۱۲-۳-۱۶، سازنده موظف است در کارگاه‌های بالای ۲۰۰ نفر، خانه‌ی بهداشت ایجاد کند. این تکلیف سازنده است.

بحث‌های حقوقی، علمی و فنی روی این‌ها وجود دارد. ولی فعلاً سازنده این تکالیف را باید انجام دهد، چه درست و چه غلط. می‌آییم به سراغ مهندس ناظر، بحثی نداریم که درست است یا غلط؛ فعلاً قانون است. بند ۱-۱۲-۵-۸، می‌گوید مهندس ناظر هرگاه خلاف مبحث ۱۲ ایرادی مشاهده کند، باید تخلف را به سازنده گزارش دهد و به نظام مهندسی اعلام کند.

پس سازنده، تکلیف ایمنی، بهداشت و محیط زیست برایش مشخص شده و تکلیف ناظر را هم معلوم کرده است. گفته ناظر هم بیاورد بر این تکالیفی که به سازنده داده‌ایم، نظارت کند و باز در ماده‌ی

به سمت اجرا بروند و آسیب کم بشود و از یک طرف مسئولیت‌شان کاهش پیدا کند.

یکی از مشکلات اساسی دیگر این است که در مبحث ۱۲ این مسئولیت‌های قانونی بین سه تا مجری یکسان است؛ یعنی ما سه نوع مجری داریم: مجری پیمان مدیریت، ساخت با مصالح و ساخت بدون مصالح. این‌ها تکالیف قانونی‌شان یکسان است. ولی از نظر اجرایی، آقایی که رفته مدیریت پیمان بسته، عملاً مباحث را نمی‌تواند اجرا کند؛ چون اختیار و دسترسی به کارگاه ندارد و فقط قرارداد مدیریت پیمان را دارد؛ ولی این تکالیف بیش‌تر به سمت کسانی می‌رود که سازنده با ساخت مصالح یا بدون مصالح هستند.

دکتر زارع: با سلام. درباره‌ی دوره‌ی HSE بخش‌نامه‌ای در سوم خرداد ماه ۱۳۹۷ ابلاغ شد که این دوره برای همه‌ی رشته‌های مهندسی چه کارشناس و چه کاردان الزامی خواهد شد و اعلام کردند که اساتیدی که دارای صلاحیت‌های تدریس هستند، را معرفی کنیم که در این دوره شرکت کنند و آموزش ببینند. بعد از این قضیه مجدداً بخش‌نامه‌ای از طرف دفتر مقررات ملی ابلاغ شد در مرداد ماه ۱۳۹۷ که در هر دو بخش‌نامه به انعقاد تفاهم‌نامه‌ی همکاری بین وزارت راه و شهرسازی و دانشگاه تهران در زمینه‌ی فعالیت‌های اجرایی، علمی، فنی، فرهنگی و اطلاع‌رسانی در حوزه‌ی HSE اشاره شده است.

در بخش‌نامه‌ی مرداد ماه ۱۳۹۷ صراحتاً اشاره کرده است که از اول دی ماه ۱۳۹۷ دوره‌ی HSE برای افرادی که دارای صلاحیت اجرا هستند، که می‌شود مهندسان معمار و عمران، الزامی و اجباری است. در آن بازه‌ی زمانی ما مدرس دارای صلاحیت نداشتیم. پی‌گیری‌هایی شد که سه نفر از مهندسان با هزینه‌ی سازمان در این دوره شرکت کردند و آقای مهندس صفا و مهندس راستی مجوز تدریس دوره‌ی HSE را اخذ کردند. بعد از این که مجوز ابلاغ شد، ما بلافاصله شروع کردیم به برگزاری دوره‌های HSE.

راجع به سرفصلی که آقای مهندس اشاره کردند، سه تا سرفصل تعریف شده: یک سرفصل ۸ ساعته هست که هم برای صدور هست و هم برای تمدید پروانه. هرکسی که بخواهد به صلاحیت اجرا ورود کند، باید این دوره را بگذراند در رشته‌ی عمران و معماری. افرادی هم که متقاضی تمدید پروانه هستند، باز باید این دوره‌ی ۸ ساعته را بگذرانند. دوره‌ی دیگری هست که ۲۴ ساعته هست برای ارتقای پایه‌ی ۳ به ۲ و دوره‌ی دیگر ۱۶ ساعته هست برای ارتقای پایه‌ی دو به یک. تمامی دوستانی که در این فرایند هستند در ۳ به ۲ و ۲ به ۱، بایستی این دوره را بگذرانند و اگر زمان تمدید پروانه‌شان هم باشد، بایستی این دوره را بگذرانند. به عبارت دیگر، یک مهندس عمران و معماری با صلاحیت اجرا، دوره‌ی ۸ ساعته تمدید و دوره ارتقای پایه را باید بگذرانند. البته در بحث این سرفصل‌هایی که تعریف کردند، یک سری مغایرت‌ها در خود بخش‌نامه‌های ابلاغی از طرف وزارت‌خانه‌ی راه و شهرسازی و دفتر مقررات ملی وجود داشت، اولین استانی که این موضوع را متوجه شد و اعلام کرد به دفتر مقررات ملی، همکاران ما در واحد آموزش بودند و ما اطلاع دادیم و دفتر مقررات ملی هم اصلاح کرد.

این فرایند کار هست، اما برخی از دوستان و همکاران مان هم که در دوره‌های HSE که وزارت کار برگزار می‌کند، مراجعه می‌کردند

۱۲-۵-۵-۱ می‌گوید حضور مسئول ایمنی، رافع مسئولیت‌های سازنده نیست. سازنده مسئول ایمنی را به عنوان یک مشاور و کارشناس این موضوع کمک می‌کند. این که آیا این دوره‌ها، دوره‌ای جامع هست یا خیر؟ خدمتتان عرض کنم که اگر بخواهیم یک دوره‌ی جامع را در نظر بگیریم، HSE ترکیب سه علم هست: ایمنی، بهداشت و محیط زیست که هر کدام شاخه‌های متعدد دارند. شما وقتی به بحث بهداشت وارد می‌شوید، بهداشت خانواده، بهداشت محیط، بهداشت حرفه‌ای وارد می‌شوید. یا بحث محیط زیست، آلودگی آب، هوا، خاک مطرح می‌شود. یعنی اگر کسی بخواهد این سه مقوله را یاد بگیرد، باید چند سال دانشگاه برود تا یاد بگیرد. این دوره‌هایی که پیش‌بینی شده، حداقل‌هاست تا این آقای سازنده با آن تکالیف قانونی آشنا شود. اگر هم خودش نمی‌تواند و اطلاعات در مورد اجرا ندارد، مشاور بگیرد، اما تکلیف قانونی‌ش سر جای خودش می‌ماند.

این که آیا این دوره‌ها درست است یا غلط، باید توجه کنیم که ترتیب دوره‌ها درست بوده؛ یعنی یک دوره‌ی ۸ ساعته بوده به نام مبانی، یک دوره‌ی ۲۴ ساعته می‌آید به عنوان اصول فنی و یک دوره‌ی ۱۶ ساعته در بحث ایمنی و بهداشت مطرح می‌شود. این روند درست است. یک نفر آمده دوره‌ی ۸ ساعته را دیده، می‌خواهد پایه‌ی ۳ به ۲ برود، دوره‌ی ۲۴ ساعته را بگذراند، پایه‌ی ۲ به ۱ می‌خواهد بگیرد و دوره‌ی ۱۶ ساعته را می‌گذراند. حالا شخص می‌آید می‌گویم ۸ ساعته را بگذران به عنوان مبانی، ایشان در پایه‌ی ۱ حضور دارد ولی هیچ دوره‌ی ایمنی هم نباید بگذرانند. فکر می‌کند تمام آن مباحث HSE که گفته شده در آن ۸ ساعته خلاصه شده؛ در صورتی که آن ۸ ساعته فقط مبانی است و ایمنی، بهداشت و محیط زیست را تعریف می‌کند؛ اما اصول فنی و مدیریتی در دوره‌های بعدی است. پس کسی که پایه‌ی ۱ الان دارد، در اجرا عملاً ۸ ساعته را می‌گذراند. آن دوره رها می‌شود؛ یا فرض کنید پایه‌ی ۳ آمده دوره‌ی ۸ ساعته را بگذراند با مبانی آشنا شده و الان می‌خواهد برود کار کند. باید به سیستم بگویید تو ایمن نشو چون من دوره‌ی ۲۴ ساعته را نگذراندم. کی می‌گذرانم؟ در ارتقای پایه می‌گذرانم. سه سال کار بکنم، بعد از سه سال که ساختمان ساختم، تازه من دوره‌ی ایمنی را می‌بینم. یا بعد بگویم من ایمنی را مدیریت نمی‌کنم چون بلد نیستم، چون به من گفتند دوره‌ی ۱۶ ساعته را وقتی که می‌خواهی بروی پایه‌ی ۱ بگیري بیا. عملاً اگر نگاه کنیم، این روند اجرا دچار اشکال هست. البته سرفصلی هم که وزارت راه و شهرسازی ارائه داده، با زمان ارائه‌ی آن تطابق ندارد. یعنی آن سرفصل را اگر بخواهیم اجرا کنیم، حداقل برای دوره‌ی ۲۴ ساعته، ۲۰۰ ساعت زمان می‌خواهد. همه چیز را نمی‌شود در ۲۴ ساعت گفت. من تنها کاری که کردم در

کلاس‌های مربوط به خودم، آن چیزهایی که در اهمیت قرار دارد و ریسک بالاتر و آسیب‌پذیری بالاتری دارد و ناظر و سازنده را بیش‌تر در برابر مسئولیت قرار می‌دهد، بیش‌تر بازگو می‌کنم که افراد بیش‌تر

که ما این دوره‌ها را رفتیم با این محتوا و سرفصل . تا قبل از این هم متولی برگزاری این دوره‌ها ، وزارت تعاون کار و امور رفاه اجتماعی بود. ما پی‌گیری کردیم این موضوع را ، بخش‌نامه‌ای از طرف مقررات ملی در ۲۸ آبان ۹۸ ابلاغ شد به اداره‌ی کل راه و شهرسازی که افرادی که دارای مدرک تحصیلات تکمیلی در

رشته‌های مدیریت HSE ، مهندسی ایمنی صنعتی در مقطع ارشد یا مقطع تحصیلی دکتری در رشته مدیریت محیط زیست باشند ، نیاز به گذراندن دوره‌ی HSE ندارند. ما یک سری کد دوره داریم که این کد دوره‌ها و عناوینش مشروط بر این که گواهی‌نامه‌ی معتبر از وزارت کار و یا مرکز تحقیقات داشته باشند و صحت آن از طریق سایت وزارت‌خانه‌ی کار و امور رفاه اجتماعی تأیید شود ، نیازی به گذراندن آن دوره‌ها ندارند و برای هر کدام از کدها این تعریف شده است.

مهندس شریفی: آقای مهندس کارگر ! پرسشی مطرح شده ، که شاید به شما ارتباط پیدا کند و آن ، این است که فرض کنید من مجری هستم و قراردادی با یک نفر می‌بندم و متعهد می‌شوم. در این فاصله‌ای که می‌خواهم قرارداد اصلی را ببندم ، پروانه‌ی من منقضی می‌شود. حالا من متعهد شده‌ام و پروانه‌ی من هم منقضی شده ، سازمان جلوی من را می‌گیرد و می‌گوید « شما باید پروانه داشته باشی ». من می‌خواهم بروم پروانه بگیرم و این دوره را هم نگذرانده‌ام ، راه‌حل چیست ؟ حالا به ما بگویید که در هر دوره شما چند نفر را می‌توانید آموزش بدهید ؟ چند مجری ما داریم ؟ و برای آموزش مجریان ، چقدر زمان انتظار لازم است ؟ و همچنین شخصی مانند بنده که در میانه‌ی راه پروانه‌ام منقضی شود و بخواهم تمدید کنم و متعهد هم شدم در جای دیگر ، چه اتفاقی برای من می‌افتد؟ آیا تمهیداتی برای این به کار برده‌اید یا خیر ؟

مهندس کارگر: با سلام. ایمنی یک فرهنگ است. در تمام رشته‌های ما این فرهنگ نهفته است و باید به باور برسیم در مورد ایمنی. این آموزش‌ها و بخش‌نامه‌هایی که می‌آید ، باید به جای خود باقی باشد. موردی سؤال کردید که این بخش‌نامه‌هایی که ما می‌خواهیم اجرا کنیم ، اگر از سازمان به ما ابلاغ شود ، اجرا می‌کنیم یا خیر؟ قطعاً همین‌طور است. تمام بخش‌نامه‌ها و قوانین که به ما ابلاغ می‌شود، به آن پای‌بند هستیم ؛ ضمن این که من عذرخواهی می‌کنم از دستگاه حاکمیتی که الان حضور دارند و باید خودشان دنبال رعایت قانون باشند ، ما بعضی جاها پیش‌دستی هم می‌کنیم و بعضی مقرراتی را که اجرایی نمی‌شده ، ما خودمان آن‌ها را بخش‌نامه کردیم و اجرا کردیم ؛ دستگاه حاکمیتی به جای این که تشکر بکنند، انتقاد هم کردند که چرا شما این کار را انجام دادید.

من منظورم فقط اداره‌ی راه و شهرسازی نیست. از استانداری گرفته تا ارگان‌های مختلف که باید خودشان موظف به اجرای قانون باشند ، ما را به نوعی آدایته کنند در اجرای قانون؛ خودشان قانون گریزند و ما باید دنبال آن‌ها برویم که چرا قانون را اجرا نمی‌کنید.

مطلب دوم در مورد مجریان ، ما حدود ۷۰۰ مجری فعال داریم. مجریانی که قراردادی را منعقد می‌کنند و بعد پروانه‌شان باطل می‌شود ، ما کاری به قرارداد قبلی‌شان نداریم و کارهایی که قبلاً به ایشان واگذار شده را می‌توانند تا اتمام کار ادامه دهند و پایان کار بگیرند. بنابراین وقتی که می‌آید برای تمدید پروانه ، قطعاً به این

موضوع توجه می‌کنیم که این دوره را بتوانند بگذرانند.

مهندس شاکرنیا: خیلی هستند افرادی که صلاحیت اجرا دارند ، اما در قالب تیم اجرایی نیستند. یعنی مجری ما به عنوان شرکت مجری نیستند ، ولی صلاحیت اجرا در پروانه‌شان درج شده است. برای این که صلاحیت‌شان حفظ شود ، آن‌ها هم باید این دوره را بگذرانند.

دکتر زارع: به محض این که اولین دوره‌ی تربیت مدرس HSE برگزار شد ، ما دوستان را اعزام کردیم. ۵ مدرس دارای صلاحیت هستند.

استان فارس بیش‌ترین تعداد مدرسان را دارد. در کل کشور ۱۵۷ مدرس دارای صلاحیت داریم که بیش‌ترشان در استان تهران هستند. استان فارس نسبت به ۳۲ استان دارای سهم بالایی هست. همه‌ی دوره‌های ما چه دوره‌ی تمدید چه دوره‌ی ارتقای پایه‌ی ۳ به ۲ و چه ۲ به ۱ به وفور در حال برگزاری است. هر مهندسی که هر لحظه اراده کند در دوره HSE شرکت کند ، در یک بازه‌ی زمانی حداکثر ۲۰ روزه تا یک ماهه می‌تواند شرکت کند و اگر هم سقف کلاس‌های ما پُر شده باشد ، تا حدی که بتوانیم تعداد اضافه کنیم ، کمک می‌کنیم ؛ اما اگر تعداد مازاد باشد ، بلافاصله دوره‌ی جدید برگزار می‌کنیم.

نکته‌ی بعد این که در این بازه‌ی زمانی که ابلاغ آمد و بخش‌نامه شد که تا ۳۰ آذر ماه ۱۳۹۸ بود ، افرادی که موفق نشده بودند در این دوره شرکت کنند ؛ از آن‌ها تعهدی گرفته می‌شد که این دوره را بعداً خواهند گذراند.

مهندس نریمانی: هنوز پرسش آقای مهندس دیلمی بر جای خودش استوار است که برای ابلاغ ، صرفاً این که یک دفتر ابلاغ بکند ، بدون واکاوی و دشواری‌ها را ندیدن ، این می‌بایست مورد واکاوی قرار بگیرد. یکی از مشکلات را آقای مهندس صفا فرمودند ، یک کلاسی که به فرض n ساعت تعریف شده ، ۲۰۰ ساعت باید وقت ببرد ؛ یا آن‌هایی که در پایه‌ی یک هستند و ۸ ساعت گذراندند ، چگونه می‌بایست آن‌ها را مکلف کرد که دوره‌های بعدی را بگذرانند ؟ چون دیگر ارتقای پایه دیگری ندارند و ظرافت‌های دیگری وجود دارد که در متن نهفته است. شما تکالیف را به روشنی فرمودید و گفتید HSE حدود و صغورش چیست و متولی آن چه کسی است ؟ و چنانچه متولی تخلف کند ، چه کسی گزارش می‌دهد ؟ ناظر مسئول مستقیم نیست و وجود حتی یک متخصص به عنوان کارشناس ایمنی ، رافع مسئولیت مجری نیست ؛ ولی مجری اگر سه‌گونه باشد که پیمانکار ساخت بدون مصالح است ، او چگونه است ؟ یعنی در واقع شما فرمودید سازنده است و بعد ناظر به چه کسی گزارش می‌دهد ؟ اگر گزارش داد که تخلفی صورت گرفته است ، چه برخوردی می‌شود و چه نهادی با او می‌بایست برخورد کند ؟

این فرآیند و این ساختار ، بحث بین آیین‌نامه ، قانون و بخش‌نامه و اجرا را پیش می‌کشد که همیشه ما با آن روبرو بوده‌ایم. یک نظام بروکراتیک داریم که در این نظام ، اجزایش ممکن است با هم همساز باشد ، ولی در اجرا این‌گونه نیست. تمام بخش‌نامه‌ها ممکن

است همساز باشند، اما در اجرا به مشکل برمی‌خوریم. اگر دارای آن توان نباشیم که برای آن تعداد پیمانکاران به خاطر کمبودها و زمان دوره را برگزار کنیم، آیا مرحله‌بندی باید تعیین کرد و یا باید آن وظیفه را کناری نهاد در یک دوره؟ پس در نتیجه، سازندگان مکلفند و اگر مسئول ایمنی کارگاه آوردند، آن مسئول هیچ مسئولیتی ندارد. عنوانش کارشناس ایمنی است. ولی مسئولیت به مجری برمی‌گردد. اگر ناظر گزارش داد، نهادهای متولی نظارتی چه رفتاری خواهند کرد؟

هنوز مبانی اولیه مانده است. یعنی هنوز هیأت وزیران به عنوان ابلاغ کننده در آیین‌نامه‌ها اهمیت دارد. مسأله‌ی قانون اساسی را ذکر کردند. اگر که وزرات‌خانه‌ای به صلاح‌دید خود بخش‌نامه‌ای بدهد و ما با نظام سربازخانه‌ای بگوییم که مدیر بالادست ما بخش‌نامه ابلاغ کرده است و ما ملزم به اجرای هرآنچه که باشد، این تفکر نادرست است. چون باید مسیر قانونی‌اش را طی کند و زوایای پنهان و آشکارش مورد واکاوی قرار بگیرد؛ به‌ویژه از آن‌رو که نهاد سازمان نظام مهندسی تقریباً دوزیست است، اما بنیانش NGO یعنی از پایین به بالا بوده است. این گفت‌مان‌های بااهمیت را صرفاً به بخش‌نامه‌ها تقلیل دادند و چندان شایسته نیست و روی این قسمت هم‌چنان باید توقف کنیم.

مهندس شریفی: با توجه به زمان، اجازه بدهید این مورد را جمع‌بندی کنیم. در مورد مستندات قانونی ابلاغیه‌ها و حوزه‌ی شمول آن‌ها، آقای مهندس شاکرنیا گفتند هرچه آقای مانی‌فر بگویند به ما، انجام می‌دهیم و ما فرض را بر این می‌گذاریم که وقتی به ما ابلاغ می‌شود، تمام مراحل قانونی طی شده است.

آقای مهندس کارگر در مورد مصوبات و ابلاغیه‌های سازمان همین نظر را داشتند و البته اضافه فرمودند که اگر مجری قراردادی ببندد، ولی در میانه‌ی راه به هر دلیل حتی به دلیل انتظامی، پروانه‌اش باطل شود؛ به آن کاری نداریم و تا پایان کار (که ممکن است بنا به نوع و اندازه ساختمان چند سال طول بکشد) هم‌چنان می‌تواند کارش را ادامه دهد - که به نظر من باید در این مورد بحث و بازنگری صورت پذیرد.

آقای مهندس سیف‌زاده فرمودند از این به بعد، بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های صادره را برای بررسی به گروه‌های تخصصی و هیأت مشورتی سازمان هم ارجاع خواهند داد. آقای دکتر زارع فرمودند امکان گذراندن دوره‌ی HSE که به دارندگان صلاحیت اجرا محدود شده، برای همه‌ی متقاضیان فراهم است و حداکثر در یک بازه‌ی زمانی یک ماهه می‌توانند دوره را بگذرانند.

آقای مهندس صفا با اشاره به مباحث مقررات ملی (به ویژه مبحث ۱۲)، یادآور شدند که مسئولیت نهایی ایمنی کارگاه‌ها با مجری (سازنده) است و محتوای دوره‌ها را فقط برای آشنایی با مبحث HSE کافی دانستند و بازنگری در تعداد ساعات برگزاری و مباحث مطروحه را برای مؤثرتر بودن دوره‌ها ضروری دانستند. همین‌جا از ایشان درخواست می‌کنم با توجه به اشرافی که دارند و باز خورد و بازتابی که از برگزاری و تدریس چندین دوره تاکنون داشته‌اند، مواردی را که به نظرشان می‌رسد و به صورت فشرده به آن اشاره کردند، در قالب

مقاله‌ای به نشریه بدهند تا چاپ شود. باشد که مورد توجه مسئولان مربوط قرار گیرد. این بحث هم‌چنان باز است و می‌توانیم در مورد آن جلسات دیگری داشته باشیم.

اجازه بدهید وارد سایر دستور جلسات امروز شویم. اخیراً کارگروه پایش اخلاق حرفه‌ای در استان تشکیل شده که احکام اعضای آن صادر شده و ظاهراً جلسات خود را هم شروع کرده‌اند.

نظام‌نامه‌ی تشکیل این کارگروه توسط «شورای مرکزی سازمان» تهیه و ابلاغ شده که البته حدود سه سال هم زمان برده است.

از آن‌جا که آگاهی از وجود این کارگروه و هم‌چنین نظام‌نامه‌ی «رفتار حرفه‌ای اخلاقی در مهندسی ساختمان» که این کارگروه بر اساس آن شکل گرفته است، برای مهندسان عضو سازمان ضروری به نظر می‌رسد، ما در نشریه آن را بررسی کرده‌ایم. ایرادهای بسیاری چه از نظر محتوایی و چه از نظر ویرایشی و نوشتاری بر آن وارد است. برمی‌گردم به بخشی از صحبت‌هایی که در قسمت قبلی درباره‌ی ابلاغ دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌ها و چگونگی بررسی و اجرای آن‌ها داشتیم. برای ما تعجب‌آور است که چنین نظام‌نامه‌ای با این همه ایراد، صادر و ابلاغ و بدون هیچ بررسی و اصلاح روی آن، در سازمان استان به اجرا گذاشته می‌شود.^۱

درباره‌ی بند ۳ صورت جلسه، موضوع چگونگی ابلاغ و اجرای دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌های صادره از مراجع مختلف، در گفت‌وگوی بخش نخست صحبت شد و ما در موارد متعدد و در نقد و واکاوی بخش‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها که در نشریه‌های پیشین گزارش چاپ شده است، به آن اشاره کرده‌ایم.

با وجود این، به نظر می‌رسد هم‌چنان جای واکاوی و بحث دارد. به عنوان نمونه، در دوره‌های نخستین تشکیل سازمان نظام مهندسی، وزیر مسکن و شهرسازی وقت طی نامه‌ای به ادارات کل استان‌ها ابلاغ کرده بود که رؤسای دفتر نظام مهندسی در ادارات در کارها و امور جاری سازمان‌های استان دخالت نداشته باشند و هرگونه ارتباط بین سازمان نظام مهندسی و اداره‌ی کل مسکن و شهرسازی فقط از طریق رییس سازمان و مدیرکل اداره انجام پذیرد. ظاهراً در دوره‌های اخیر، مفاد این ابلاغیه رعایت نمی‌شود و رؤسای دفاتر که عنوان‌های زیادی هم در عنوان شغلی آن‌ها اضافه شده است، در امور اجرایی سازمان‌ها به گونه‌ای دخالت می‌کنند که موجبات نارضایتی مهندسان فراهم شده است.

مهندس شاکرنیا: ما هیچ دخالتی در امور جاری سازمان‌ها نداریم و هرچه هست، از بُعد نظارت عالی بر کار سازمان هاست که طبق قانون به عهده‌ی وزارت راه و شهرسازی است و اتفاقاً ما در فارس روابط خوبی با سازمان داریم و مشکلی نداریم.

مهندس شریفی: با توجه به این که حدود نیم ساعت از وقت پیش‌بینی شده، گذشته و همه‌ی عزیزان باید در جلسه‌های دیگری شرکت کنند، از حضور شما بزرگواران در جلسه سپاس‌گزاری نموده، امیدواریم با ادامه‌ی این جلسه‌ها و گفت‌وگوها بتوانیم با دستیابی به اهداف قانون، در خدمت به جامعه و آبادانی کشور عزیزمان مؤثر باشیم.

۱. درباره‌ی ایرادهای وارد به این نظام‌نامه و راه‌کارهای اصلاح آن به طور مفصل در جلسه بحث شد. از آن‌جا که مشروح این واکاوی‌ها در دو مقاله‌ی جداگانه در نشریه‌ی ۱۰۲ (پاییز ۱۳۹۸) آمده است، از تکرار آن‌ها در این جا خودداری شده است.